

Lifelong Learning Programme 2007- 2013 Leonardo da Vinci
PROMOTING NATURE BY TRAINING NATURE INTERPRETERS
Promoviranje narave z izobraževanjem interpretatorjev narave

PRIMERJALNA ANALIZA
IZOBRAŽEVANJA VODNIKOV IN IZVAJANJA PROGRAMOV
VODENJA V NARAVI IN INTERPRETACIJE NARAVE
Junij 2008

GD Izobraževanje in kultura

Program Vseživljenjsko učenje

Projekt sofinancira Evropska unija.

Program: Vseživljenjsko učenje / Leonardo da Vinci, prenos inovacij

Projekt: PROMOTING NATURE BY TRAINING NATURE INTREPRETERS

Št. pogodbe:

Delovni paket: WP1/ Analiza obstoječih programov usposabljanja in potreb po usposabljanju

Rezultat: R1 / Primerjalna analiza izobraževanja vodnikov in izvajanja programov vodenja v naravi in interpretacije narave

Junij 2008

Projektni partnerji:

Javni zavod Krajinski park Goričko, Krajinski park Sečoveljske soline, Zveza naravnih parkov Nemčije, Zveza naravnih parkov Avstrije, Center za zdravje in razvoj Murska Sobota, Nova razvoj, Mariborska razvojna agencija.

Za vsebino tega dokumenta je odgovoren JZ Krajinski park Goričko in zanj v nobenem primeru ne velja, da odraža stališče EU.

VSEBINA

I. UVOD	4
1.1 O projektu.....	4
1.2 Namen in cilji primerjalne analize programov usposabljanja.....	4
1.3 Metodologija	5
II. INTERPRETACIJA NARAVE	6
2.1 Opredelitev pojma interpretacija narave	6
III. INTERPRETACIJA NARAVE IN VODENJE V NARAVI V PARTNERSKIH DRŽAVAH.....	8
3.1 Avstrija.....	8
3.2 Nemčija	10
3.3 Slovenija.....	13
3.4 Primeri dobrih praks	13
IV. USPOSABLJANJE ZA VODENJE V NARAVI IN INTERPRETACIJO NARAVE	20
4.1 Avstrija - Certificirani tečaj za vodnika po naravi in krajini	20
4.1.1 Izobraževanje za vodnika po naravi in krajini na Štajerskem	20
4.1.2 Izobraževanje za vodnika po naravi in krajini v Spodnji Avstriji	21
4.2 Nemčija - certificirani tečaj za vodnika po naravi in krajini.....	23
4.3 Izobraževanje v drugih državah.....	28
V. POVZETEK IN PRIPOROČILA ZA RAZVOJ PROGRAMA USPOSABLJANJA	29
VI. SUMMARY AND RECOMMENDATIONS FOR TRAINING PROGRAMME DEVELOPMENT	34
VII. UPORABNE SPLETNE STRANI	39

I. UVOD

1.1 O projektu

Primerjalna analiza programov interpretacije narave je del izvedbe projekta **PROMOTING NATURE BY TRAINING NATURE INTERPRETERS /Promoviranje narave z izobraževanjem interpretatorjev narave**, ki je podprt v okviru programa Vseživljenjsko učenje - Leonardo da Vinci /Transfer of Innovation.

Osrednji produkt projekta, ki ga skupno izvajajo partnerji iz Slovenije, Avstrije in Nemčije, bo **program usposabljanja interpretatorjev narave in promotorjev zdravega načina življenja**. Obsegal bo učni načrt ter priročnika za trenerje in udeležence. V prvi vrsti je namenjen osebju v organizacijah na zavarovanih območjih narave oz. v drugih organizacijah, ki se ukvarjajo z razvojem ponudbe za obiskovalce narave. S ponujeno možnostjo za poglobitev znanj in usposobljenosti osebja želimo prispevati k razvoju kakovostne in privlačne ponudbe za obiskovalce zavarovanih območij, ki bo namenjena spoznavanju narave, kulturne krajine in osveščanju o zdravem načinu življenja. Vsebine zajete v programu usposabljanja bodo s pridom lahko uporabili tudi turistični vodniki, učitelji, planinski vodniki, ponudniki programov v naravi, gozdarji, skratka vsi, ki so jim blizu teme narava in zdravje in ki se pri svojem delu neposredno ukvarjajo z različnimi skupinami (otroci, mladi, družine, osebe s posebnimi potrebami).

S projektom želimo v Sloveniji sočasno oblikovati tudi **skupino trenerjev**, ki bodo program izvajali in nadgrajevali po zaključku projekta. Preučili bomo možnosti certificiranja programa oz. druge možnosti, ki bodo lahko prispevale k trajnosti projekta.

1.2 Namen in cilji primerjalne analize programov usposabljanja

Osnovni namen primerjalne analize je predstaviti in primerjati obstoječe programe usposabljanja in prakso interpretacije narave primarno v partnerskih državah Avstriji in Nemčiji ter tudi nekaterih drugih evropskih državah.

Ugotovitve analize bomo uporabili za opredelitev kompetenc interpretatorjev narave in pripravo priporočil oz. usmeritev pri razvoju programa usposabljanja, pri čemer se bomo oslonili na izkušnje partnerskih držav.

Cilji primerjalne analize:

1. Opredeliti pojem interpretacija narave
2. Predstaviti organiziranost in ponudbo interpretacije narave in dobre prakse
3. Predstaviti prakse izobraževanje na področju interpretacije narave v Avstriji in Nemčiji

1.3 Metodologija

Priprava analize je v osnovi potekala v dveh fazah. V prvi fazi smo opravili raziskavo obstoječih virov in praks izvajanja programov interpretacije in sistemov izobraževanja.

Delo je potekalo na naslednji način:

- zasnovo analize smo partnerji oblikovali na uvodnem sestanku (Goričko, december 2007);
- sledilo je zbiranje, študij in priprava povzetkov iz razpoložljivih sekundarnih virov (internet, gradiva partnerjev), ki so vezani na samo razumevanje interpretacije, gradiv o posameznih vidikih interpretacije ter kolikor je bilo mogoče, tudi o ponudbi usposabljanj in organiziranosti parkov;
- organizirani sta bili dve strokovni srečanja v partnerskih državah Avstriji in Nemčiji, kjer so bili konkretno predstavljeni programi usposabljanja, potekali so razgovori z nosilci usposabljanj in pa izvajalci programov interpretacije narave v naravnih parkih (april 2008).

Srečanje projektnih partnerjev v Avstriji in Nemčiji.

V drugi fazi smo zbrano gradivo in informacije pridobljene neposredno na terenu analizirali, predstavili ter oblikovali zaključke in smernice (priporočila) za oblikovanje učnega načrta in modulov usposabljanja.

II. INTERPRETACIJA NARAVE

2.1 Opredelitev pojma interpretacija narave

Interpretacija kot poklicna dejavnost se je začela v Združenih državah Amerike v 50-tih letih prejšnjega stoletja. Njen začetnik je Freeman Tilden. Leta 1957 izdal knjigo *Interpreting our Heritage*, v kateri je opisal načela interpretacije, ki se še danes uporabljajo v praksi.

Interpretacijo uporabljamo kot orodje za ozaveščanje o pomenu varovanja in ohranjanja naravne in kulturne dediščine. Z interpretacijo želimo, da bi npr. obiskovalci aktivno podprli prizadevanja parkov, društev ali posameznikov, naravovarstvene ukrepe, da bi finančno podprli aktivnosti za ohranitev narave ali njenih posebnih delov. Ljudem želi posredovati informacijo na enostaven način, razumljiv za vse.

Interpretacija lahko poteka preko različnih medijev. Najbolj značilni so vodeni ogledi, opremljene poti, razstave v informacijskih središčih naravnih parkov ter v muzejih, publikacije, predavanja, spletne strani.

V praksi so se razvile številne **opredelitve interpretacije** (narave), navajamo nekatere:

- F. Tilden Interpretacijo opredeljuje kot razkrivanje dela lepote in čudes, navdih in duhovni pomen tega, kar se skriva za tem, kar lahko obiskovalec zazna s svojimi čuti.
- Interpretiranje je proces komunikacije, katere namen je javnosti preko neposredne izkušnje z objekti, predmeti, krajino oz. prostorom razkrivati pomen in odnos naravne in kulturne dediščine (*Interpretation Canada, 1978*).
- Interpretiranje pomeni pomagati ljudem spoznati in ceniti tisto, kar je posebno nam samim. Lahko gre za območje narave, kulturno krajino, kulturni objekt, običaj, kraj, aktivnost, ipd. (*Interpretation Scotland*).
- Z interpretacijo ljudem pomagamo spoznavati in ceniti tisto, kar je posebej vredno, na primer naravo, kulturno dediščino, pokrajino, zgodovinski dogodek... Zanimiranim obiskovalcem povemo, kaj je zanimivega, jim pomagamo razumeti, skušamo jih prepričati o vrednosti in spodbuditi k ohranjanju. Z interpretacijo narave ustvarjamo vez med naravo in njenimi ljubitelji oziroma obiskovalci. Navdušujemo nad naravo, bogatimo doživetja, razkrivamo pomen - ljudem omogočamo neposreden stik z njo. Interpretacija nam je lahko v pomoč pri upravljanju, zlasti pri usmerjanju obiskovalcev na manj občutljive poti in predele zavarovanih območij. Lahko nam tudi pomaga preprečevati vedenje obiskovalcev, ki bi naravi škodovalo. Vir: <http://www.interpretacija.si/>

Interpretacijo narave razumemo kot **proces komunikacije**, v katerem vodniki obiskovalcem oziroma udeležencem na preprost in interaktiven način posredujejo strokovna znanja in spoznanja o naravi in jim s tem pomagajo naravo spoznati, razumeti in jo spoštovati.

Interpretacija je pripovedovanje zgodbe. Zgodbe, ki mora biti jasna, privlačna in jedrnata. Tisti, ki jo pripoveduje mora vedeti, zakaj to počne. Interpretacija ima svoj namen in mora odgovoriti na tri zelo pomembna vprašanja:

- **Zakaj to delamo?**
- **Komu je interpretacija namenjena?**
- **Kako si lahko poslušalec oziroma udeleženec pomaga z informacijo, ki mu jo nudimo?**

Označba poti Wald der Sinne, Avstrija. Primerna za invalide.

Interpretacija razkrije pomene in zveze, za razliko od klasične informacije, ki ponuja zgolj serijo dejstev. Vključuje doživetja iz prve roke, tako da obiskovalce neposredno poveže z naravno dediščino.

Interpretacija kot zgodba oziroma sporočilo mora vsebovati naslednje:

- **Izzvati** mora pozornost oziroma zanimanje obiskovalcev. Če nam to ne uspe, potem z njimi ne moremo komunicirati.
- Zgodba se mora **nanašati na** vsakdanjo življenje in izkušnje obiskovalca. Z njimi moramo komunicirati na njim razumljiv način.
- **Razkriti** bistvo, ki se vsem vtisne v spomin. Želimo si, da se jih zgodba dotakne, jih osupne in da jih pritegne.
- Prizadevamo si, da ima zgodba **enotno sporočilo**, zato uporabljamo v interpretaciji prave barve besedila, oblikovanje teksta, glasbo,...

Če hočemo, da bo interpretacija učinkovita, moramo poznati obiskovalce, poznati načine, kako jih pritegniti in povezati zgodbo z njihovimi izkušnjami. Uspešni interpretatorji upoštevajo naslednja načela:

1. Komuniciranje temelji na načelih trženjskega komuniciranja, oglaševanja, poznavanja vedenja potrošnikov in podobnih komunikacijskih strategijah.
2. Interpretacija temelji na merljivih ciljih (v številkah, denarju).
3. Dobro poznavanje potreb in želja obiskovalcev je ključ uspeha.
4. Interpretacija je izdelek, ki ga prodajamo.

III. INTERPRETACIJA NARAVE IN VODENJE V NARAVI V PARTNERSKIH DRŽAVAH

3.1 Avstrija

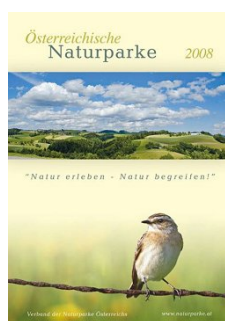
V Avstriji trenutno deluje 45 naravnih parkov, ki skupaj obsegajo okoli 400.000 ha. Geografsko je največ parkov na vzhodu Avstrije, v zveznih deželah Spodnja Avstrija, Štajerska in Gradiščansko. Število regij, ki si želijo postati naravni park, vztrajno narašča. Naravni park pomeni zavarovanje krajine, ki je nastala kot posledica skupnega delovanja človeka in narave. Podoba krajine se je oblikovala skozi stoletja. Ljudje, ki tu živijo in gospodarijo, jo preko okolju prijaznih oblik rabe tal in negovanja nadalje ohranjajo.

Naravne parke letno obiše preko 5 milijonov gostov. Večina obiskovalcev prihaja iz mestnih območij oz. regij. Večinoma so to družine, ki se v naravnih parkih poleg počitka ter doživetij narave in krajine lahko tudi usposabljaajo ter poskusijo regionalne specialitete. V porastu so tudi obiski šolskih skupin, za katere je pripravljena vrsta programov s področja okoljskega usposabljanja.

Cilj naravnih parkov je varovanje krajine v povezavi z njeno rabo, ohranjanje posebnosti ter omogočanje razvoja. Podelitev naziva naravni park poteka na ravni posamezne deželne vlade in za regijo pomeni tudi določene zahteve:

- varovanje in nadaljnji razvoj krajine
- ustvarjanje možnosti za sprostitev in oddih
- razvoj ponudbe okoljskega in kulturnega usposabljanja
- spodbujanje trajnostnega regionalnega razvoja z ustvarjanjem delovnih mest in dodatnih dejavnosti v turizmu in kmetijstvu

Zveza Avstrijskih parkov je v letu 2007 v naprej izbranih parkih izvedla telefonsko raziskavo, kjer so ugotavljali stanje v zvezi z naslednjimi temami:

Trženje, promocija

Avstrijski naravni parki oglašujejo vodenja preko brošur, ki so na voljo v parkih, hotelih, info središčih. Brošure obsegajo program enega ali več parkov (npr. brošura o vseh parkih v Burgenlandu). Pomemben tržni element je tudi internet (primer za zvezo naravnih parkov Avstrije www.naturparke.at in naravni park Heidenreichsteiner Moor www.naturpark-muehlviertel.at).

Nekaj primerov predstavitev na internetu:

Naturpark Heidenreichsteiner Moor

„Vodena učna pot po gozdu in barju“

Vsebina in cilji:

- nastajanje gozda in barja
- izkušnje in pomen barja glede na današnja spoznanja

Trajanje: okoli 2 - 2,5 ure

Dolžina poti: 2,5 km

Cena: 10-25 oseb, 72 €/skupino

Naturpark Heidenreichsteiner Moor

„Sprehod po barju“

Trajanje: okoli 1 - 1,5 ure

Primerna za odrasle, za izlete podjetij, društev, ipd.

Waldviertel

„Svetovno čudo - voda“

Vsebina in cilji:

- voda kot življenjski prostor
- aktivno delo z vodo na bregovih jezer
- moč vode - polno nasprotij

Trajanje: najmanj 2 uri

Dolžina poti: 2,5 km

Cena: 10-25 oseb, 90 €/skupino

Parki pripravljajo za šole včasih posebne ponudbe vodenja in izdelajo brošure namenjene samo tej ciljni skupini udeležencev.

Organizacija, prijava

- Uradni organizator vodenj so parki, razen vodenj na kmetijah, kjer kmetje sami prevzamejo vodenje, naravni parki pa so posredniki.
- Parki organizirajo redna srečanja, kjer se dogovorijo, kdo koga, kdaj in kje vodi.
- Prijave za vodenje potekajo preko turističnih pisarn ali pa informacijskih središč parkov.
- Večinoma gre za dve vrsti vodenj - vodenje za vnaprej prijavljene skupine in vodenje po vnaprej določenih terminih, ki se jih lahko udeležijo tudi posamezniki.

- Angažiranje vodnikov: vodniki so ali zaposleni v parku ali delajo pogodbeno. Večina parkov se poslužuje obeh možnosti.

Cene, plačilo, zavarovanje

- Cene za vodenja:
 - Posamezniki plačajo od 4 € naprej (od 1,5-2 uri). Cene so različne in odvisne od dolžine vodenja, malice itd.
 - Skupine plačajo od 70 € naprej.
- Plačilo za pogodbene vodnike: 10-11 €/uro. Naravni park Heidenreichsten je sprejel naslednjo rešitev: vodniki dobijo 70 % od skupinskega vodenja. Pri fiksnih terminih dobijo celotni znesek od vodenja, tudi, če sta le dva obiskovalca. Tako se slabše plačano vodenje posameznikov, izravna s skupinskim vodenjem.
- Obvezno nezgodno zavarovanje krije Zveza naravnih parkov, pogoji pa so:
 - Izobrazba za vodnika po naravi in krajini
 - Letni stroški znašajo 15 € (članarina?)
 - Letni stroški kritja: 3,6 milijonov
 - Ni jamstva za živali, kanuje, gorskim vodnikom pridržane dejavnosti

Pravna vprašanja

- Vodenje kot samostojna dejavnost zakonsko ni opredeljena, vodenje je dovoljeno le preko Zveze parkov
- Težav ni kadar:
 - Naravni park nastopa kot prireditelj
 - Vodniki so dolžni plačati davek od dohodka, če presežejo vrednost 323 €.

3.2 Nemčija

V Nemčiji je 96 naravnih parkov, ki pokrivajo 25 % ozemlja države (2005). Združeni so v Zvezo nemških naravnih parkov, ki deluje kot krovna organizacija naravnih parkov že od leta 1963. Člani zveze so interesna združenja, društva in uprave nosilcev posameznih naravnih parkov. Osnovna naloga Zveze je:

- da svojim članicam pomaga pri vzpostavitvi delovanja parka in pri trajnostnem razvoju krajin,
- spodbuja izmenjavo izkušenj in sodelovanje med naravnimi parki v Nemčiji in Evropi,
- prizadeva si, da so naloge in rezultati dela parkov predstavljeni javnosti.

Zveza zastopa interese parkov na politični ravni. Pri vseh aktivnostih je njeno temeljno načelo, da je naravo in krajino mogoče varovati in ohranjati le v povezavi s človekom.

Zveza nemških naravnih parkov spada med ustanovne članice EUROPARC federacije, krovne organizacije za varovana območja v Evropi.

Naravni parki so ustanovljeni zaradi ohranjanja, nege in trajnostnega razvoja kulturnih krajin, zato naj bi parki v prihodnosti postali zgled drugim krajinam in regijam. Vsak park predstavlja edinstveno krajino s svojevrstnimi značilnostmi. Ob tem naj bi varstvo narave in turizem z naravi prijaznejšo obliko rabe prostora ter trajnostnega gospodarjenja naravnih dobrin med seboj bila povezana.

Naravni parki sodelujejo z različnimi družbenimi skupinami. Skupaj spodbujajo okoljsko vzgojo in ozaveščajo javnost ter tako prispevajo k večjemu razumevanju in sprejemanju varstva narave. Interpretacija narave in krajine je ena izmed osrednjih nalog vsakega naravnega parka. Pri tem imamo v mislih vodene izlete in predavanja o rastlinskem in živalskem svetu, zgodovinsko, geološko in arheološko interpretacijo neke krajine idr.

Naravni parki ponujajo veliko možnosti in prednosti za aktivno preživljanje prostega časa ter počitnic pred drugimi regijami:

- enkratno naravo,
- doživljanje narave na lastni koži,
- okolju prijazna infrastruktura,
- ravnotežje med varstvom narave in rabo prostora,
- regionalne produkte.

Raznolika ponudba parkov temelji na spoznavanju naravne in kulturne dediščine. Zelo dobro je predstavljena na spletni strani zveze parkov, ki omogoča iskanje na različne načine. Tematsko so programi združeni v 7 sklopov:

- odkrivanje narave peš
- odkrivanje narave po vodi
- odkrivanje narave na kolesu
- odkrivanje flore in favne
- zabava za otroke in družine
- odkrivanje narave tudi drugače
- wellness.

Nekaj primerov ponudbe:

Naravni park Wildeshauser

Vožnja s kolesom v Naravnem parku Wildeshauser ob resavah, barjih in arheoloških znamenitostih.

Cena 4 dnevnega paketa: 157 €/osebo. Vključuje nočitev v dvoposteljni sobi z zajtrkom, možnost transporta prtljage in uporabe cestnih kart.

Naravni park Lauenburgische Seen

Najem kanuja ter kolesa za dva dni, nočitev z zajtrkom ter večerja za 69 €/osebo.

Naravni park Saar-Hunsrück

Pohodniško izkušnjo ob vodi, v gozdu, skozi najstarejše nemško mesto Trier in ob rimskih ter keltskih ostankih naselij lahko pohodniki doživijo na 185 km dolgi poti.

Cena za 4 ali 7 dni: od 199 €/osebo. Vključuje nočitev z zajtrkom, transport prtljage, dostavo na izhodiščno točko, pohodniške karte, malice.

Naravni park Altmühltal

Spoznavanje parka oziroma reke Altmühl.

Cena za 3 dnevni paket: 165 €/osebo. Vključena nočitev z zajtrkom, karte, čoln z vso opremo.

3.3 Slovenija

Tudi v Sloveniji so parki ena od vse bolj pomembnih destinacij. Kot ena od držav z največjo stopnjo biodiverziete v Evropski uniji ima Slovenija z različnimi varstvenimi kategorijami zavarovanega okoli 12 % ozemlja: 1 narodni park, 3 regijski parki ter 43 krajinskih parkov in preko 670 manjših zavarovanih območij.

Slovenija si prizadeva, da bi parki oblikovali turistično ponudbo, ki temelji na doživljanju in spoznavanju narave, omogoča gospodarski in socialni razvoj lokalnemu prebivalstvu ter išče ravnotežje med povpraševanjem obiskovalcev (turistov) in ohranjanjem narave.

Slovenski parki niso povezani v krovno organizacijo na nacionalni ravni kot je to npr. v Avstriji, Nemčiji ali Franciji. Enotna promocija parkov delno poteka preko Ministrstva za okolje in prostor, preko spletne strani ministrstva so vzpostavljene povezave do spletnih strani 8 parkov. Organizacija trženja in promocija ponudbe parkov je sicer domena vsakega posameznega parka, med seboj se občasno povezujejo na projektni osnovi. Sicer pa so parki člani mednarodnih organizacij.

Med najpogostejšimi ciljnim skupinami obiskovalcev, ki se udeležujejo organiziranih vodenj, so po podatkih iz raziskave v okviru tega projekta osnovnošolske skupine, izletniki in upokoenci. Parki prilagajajo svojo ponudbo ciljnim skupinam (npr. katalogi delavnic za osnovnošolske skupine TNP, naravoslovni učni dnevi v Krajinskem parku Goričko). Nekateri ponudniki so pripravili tudi posebne programe za osebe s posebnimi potrebami (npr. delavnice za slepe in slabovidne v Triglavskem narodnem parku - drevesni krog, obisk šotnega barja na Pokljuki). Parki ponujajo organizirano vodenje po različnih poteh, ki so jih razvili v območju. Vodniki so različno usposobljeni (planinski vodniki, gorski vodniki, naravovarstveni nadzorniki, gozdarji, komunikatorji Natura 2000, lokalni turistični vodniki, ipd.), nivo usposobljenosti pa je v veliki meri odvisen od samoiniciativnosti vodnikov.

3.4 Primeri dobrih praks

3.3.1 Avstrija

Začutite gozd - Wald der Sinne

V kraju Altenberg an der Rax v bližini naselja Neuberg na severu avstrijske Štajerske leži doživljajska gozdna pot »Wald der Sinne«. Gre za sprehajalno pot po gozdu, ki obiskovalcem omogoča doživljati gozd z vsemi čutili. Primerna je za vse starostne in razvojne skupine, posebej pa je prilagojena za osebe s posebnimi potrebami - za ljudi v invalidskih vozičkih, otroke in mladostnike, družine, šolske skupine, starejše ljudi in vse, ki

so v naravi radi aktivni.

Doživljajska pot je inovativen produkt, ki ga je v gozdu svojega očeta s pomočjo družinskih članov razvila Barbara Holzer. Ob svojem osnovnem poklicu se je usposobila za gozdno pedagogiko. Pot sama vzdržuje, ureja in vodi po njej, občasno tudi s sodelavci. Na poti je 20 postaj, ki obiskovalcu z veliko domišljije in malo vloženega truda pomagajo sprostiti in razvijati čutila na poseben način:

- **deblo, ki odmeva** - obiskovalec se usede v spodnji del votlega debla ter posluša in čuti odmeve zvokov;
- **sestavljanka** - iz lesenih ploščic, na katerih so naslikani različni deli drevesa, sestavite smreko;
- **postelja pod drevesi** - pod drevesi je na gozdnih tleh postavljena lesena postelja, kjer se obiskovalec lahko v miru sprosti in zbere novih moči;
- **hišica iz vrb** - vsakdo ima lahko hišico, čeprav je ta le iz vrbovih vej;
- **prostor za raziskovanje kreativnosti** - s pomočjo naravnih materialov, kot so kamni, vejevje, deli korenin in debla ter gozdnim opadom obiskovalec ustvari svojo sanjsko krajino ali skulpturo;
- **plošči za balansiranje telesa** - obiskovalec s pomočjo dveh lesenih plošč eksperimentira s svojim telesom. Predvsem okrogla plošča mu pomaga pri kontroliranju statičnih in dinamičnih premikov telesa;
- **gozdna hišica** - v trikotno oblikovani leseni hišici se lahko obiskovalci odpočijejo, okrepcjo in potem nadaljujejo pot;
- **viseči most** - lahko se preizkusite v hoji čez viseči most z zaprtimi očmi;
- **naravna preproga** - obiskovalec gre bosih nog čez naravno preprogo sestavljeno iz lubja, različnih kamnov, blata in mahov. Pri tem se spopada z ravnotežjem na različni podlagi in ob tem razvija čutne sposobnosti;
- **zvočne deske** - na lesenih deščicah in votlem deblu obiskovalec preizkusi naravne zvoke na različnih vrstah lesa, ki imajo drugačno resonanco in kvaliteto zvoka;
- **postelja na mahu** - na leseni podlogi obiskovalec z obdanimi kamni zaznava in čuti dimenzije svojega telesa.
- **optična plošča** - po koncu gledanja te optične plošče se obiskovalcu »odpre« 3 dimenzionalni pogled na okolico;

Avtorica poti Barbara Holzer pred optično ploščo.

- **gozdni raziskovalec** - mimoidoči s pomočjo enostavnih predmetov kot je povečevalno steklo raziskuje gozdno površino;
- **postaja s keglji** - na posebnem prostoru so postavljeni keglji, ki jih podiramo z visečo kroglo;
- **nebesna postelja** - na mehki gumijasti površini se obiskovalec lahko uleže in sprosti, preden nadaljuje pot.
- **slušni lijak** - lijak preko katerega lahko poslušate in oddajate zvoke.
- **lesena bruna za lovljenje ravnotežja** - sprehajalec se preizkusi v lovljenju ravnotežja med hojo po dveh lesenih hlodih;
- **viseča gugalnica** - viseča gugalnica nam da občutek svobode;
- **gugalnica na pajkovi mreži**: pod drevesnimi krošnjami si obiskovalec zbistri misli in opazuje krošnje dreves pod drugim zornim kotom.

Počitek na postelji iz dišavnic. Vir: www.wald-der-sinne.com

- **postelja iz dišavnic** - sprehajalec se uleže na površino prekrito iz zelišč in se prepusti njihovemu zdravilnemu učinku.

Voden ogled traja do tri ure in stane do 6 € po osebi oziroma s popustom za otroke. Več na strani: <http://www.wald-der-sinne.com/>

3.3.2 Nemčija

Doživljajska učna pot »Poplavni travniki«

V kraju Treuchtlingen v Naravnem parku Altmühltal v Nemčiji so otroci tamkajšnje osnovne šole skupaj z zaposlenimi v parku aktivno sodelovali pri nastanku in oblikovanju doživljajske učne poti »Poplavni travniki«. Otroci so z mentorji eno leto raziskovali rastlinski in živalski svet poplavnega območja ob reki Altmühl. Svoje znanje in vtise so prenesli na papir.

Informacijski pulti na učni poti.

Nastale risbe so uporabili pri oblikovanju in zasnovi pultov, ki so jih postavili vzdolž poti. Vsak pult vsebuje risbo in kratek opis rastline ali živali značilne za poplavni svet ob vodi oziroma njihovega življenjskega prostora.

Na približno kilometer dolgi lahko prehodni poti, prevozni tudi z otroškimi vozički, se obiskovalec seznanja z naslednjimi temami:

- **obrežje reke s trstičjem;** na tem mestu obiskovalec spozna nekaj predstavnikov vlagoljubnih rastlin, od močvirske perunike in močvirskega oslada do velike sladike.
- **mejice kot življenjski prostor;** vse od leta 2003, ko so posadili 150 kosov grmovnih in drevesnih vrst značilnih za poplavno loko, otroci skrbijo za vsak posamezen primerek, na katerem je napisano ime tistega, ki ga je zasadil.
- **glavata vrba - značilnica mehkolistne loke;** čeprav je bil velik del loke odstranjen je ostalo še nekaj vrb, ki potrebujejo vsakoletno vzdrževanje z obrezovanjem vej.
- **hrast - značilnica trdolistne loke;** obiskovalec se na več pultih seznanja z njegovo veliko uporabno vrednostjo pri gradnji objektov in pridelavi čreslovine. Pomembnem pa je tudi kot življenjski prostor za številne živali.
- **bober -** je tukaj naravno razširjen, saj je optimalno prilagojen za življenje v poplavni loki. Na pultih je predstavljeno njegovo življenje, na sosednjih objedenih lesnatih rastlinah se lahko prepričamo, da je stalno prisoten.

Največja vrednost te doživljajske učne poti je, da je živa, saj se nenehno spreminja in je zasnovana tako, kot si otroci predstavljajo naravo, njene prebivalce in procese v njej. Posamezne vrste grmovnic in dreves odmirajo, voda prinaša semena novih rastlin, ki začnejo novo življenje ob reki. S spreminjanjem prostora se spreminjajo tudi razmere za rastlinske in živalske vrste. Otroci so glavni skrbniki in varuhi tega dela poplavnega sveta ob reki Altmühl.

3.3.3 Slovenija

Naravoslovna pot Štivanski log

Naravoslovna pot Štivanski log, ki je odprta od leta 2004, je speljana po okolici drevesnice Štivan v Matenji vasi pri Postojni. Zasnovali in opremili sta jo drevesnica Štivan in Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Postojna. Na njej so štiri glavne vsebinske točke, predstavljenih in označenih je 15 drevesnih vrst ter 11 raznovrstno opremljenih točk za spodbujanje umskih in čutnih aktivnosti obiskovalcev. Poleg pojasnjevalnih tabel s kratkimi besedili in ilustracijami so na njej še raznovrstna pomagala, ki obiskovalce pritegnejo bolj neposredno in aktivno. Pot je zasnovana tako, da se obiskovalci seznanijo z glavnimi cilji interpretacije:

Učni cilji:

- spoznati kateri pomembnejši biotopi sestavljajo območje okrog drevesnice Štivan oziroma kmetijsko krajino ob spodnjem toku reke Pivke,
- spoznati značilnosti posameznih biotopov ter njihove rastlinske in živalske predstavnike,
- spoznati vlogo naravnih, ohranjenih biotopov v krajini in njihovo povezanost,
- spoznati posamezne drevesne vrste ter njihove ekološke vloge v naravi,
- razumeti, da je ohranjanje različnih biotopov pomembno za ohranjanje biotske pestrosti,
- razumeti, da so organizmi v naravi povezani med seboj in z okoljem, v katerem živijo,
- spoznati način in razloge za pridobivanje oglja v preteklosti ter sestavo oglarske kope.

Čustveni cilji:

- estetsko zadovoljstvo v hortikulturno urejenem parku ter ob razgledih po okoliških hribih,
- zabava ob uganki,
- odkrivanje in občudovanje detajlov v naravnem okolju ob poti,
- zadovoljstvo in ponos nad ohranjenostjo in pestrostjo doline Pivke.

Vedenjski cilji:

- izkušnja o teži oglja v primerjavi s težo drv,
- lastnoročna izmera obsega dreves s pomočjo priročnega merila,
- prepoznavanje in odkrivanje življenjskih povezav med izbranimi predstavniki rastlinskega in živalskega sveta ter nežive narave,
- ohranjanje narave oziroma posameznih biotopov v krajini.

Glavne ciljne skupine:

- Skupine predšolskih in šolskih otrok vseh starosti, najpogosteje 4. in 5. razred, ki si naravoslovno pot ogledajo v spremstvu učiteljic ali s strokovnim vodenjem - med tednom,
- individualni obiskovalci, pretežno odrasli - v popoldanskem času in ob koncu tedna,
- družine z otroki - večinoma ob koncu tedna,
- organizirane skupine, ki si pot ogledajo s strokovnim vodenjem.

Za krožno speljano pot, ki je dolga 1,2 km je potrebno 45 minut hoje. Za vodenje je mogoče najeti drevesnico Štivan ali gozdarje iz Zavoda za gozdove.

Več na spletnih straneh:

http://www.gov.si/aplikacije/mop/interpretacija_narave/priporocila/stivanski_motivi.pdf

<http://www.interpretacija.si/>

Kali

Varstvo narave in kulturne dediščine sta pogosto zelo povezani, kar dokazuje tudi primer vaških kalov, edinih stoječih vod na krasu in v Istri. Kal (puč, lokva, mlaka...) na Dolini v Boštru pri Kopru je eden večjih v Istri. V preteklosti so ljudje kale uredili za izboljšanje preskrbe z vodo, danes pa so kali pomemben življenjski prostor ali vir pitne vode za številne živali, turistična zanimivost, učni pripomoček ter prostor druženja za domačine. Za ohranitev kalov so bile v sodelovanju domačinov in strokovnjakov izvedene akcije.

Namen teh akcij je bila interpretacija varstva narave v pravem pomenu besede.

- kali približati obiskovalcem, jim pomagati spoznati in razumeti njihov pomen, navduševati nad naravo, obogatiti doživetja ter vzpodbuditi k ohranjanju.

V ta namen so z upoštevanjem načel dobre interpretacije postavili table, ki so zanimive in razumljive širši javnosti (nivo 12 letnika), na ogled so vse dni v letu in jih je možno nadgraditi z dodatnim materialom. Pri pripravi tabel so sledili osnovnim usmeritvam interpretacije:

- pisanje v kratkih in jedrnatih stavkih,
- uporaba širše razumljivega izrazoslovja (brez zahtevnih strokovnih besed ali latinskih imen vrst),

- ustrezna velikost besedila (25pt ali več) ter strukturiranost (glavni naslov, podnaslovi, odstavki, podpisi k slikam idr.),
- atraktivne risbe,
- jasna strukturiranost in razporeditev besedila in risb.

Glede na značilnost terena, lokacijo pučev, so table razdelili na več sklopov: tabla s splošnimi informacijami o pučih/kalih, smerokazi in tabla o spreminjanju puča skozi letne čase.

V Borštu so poti in table prilagojene tudi osebam s posebnimi potrebami, saj je do kalov speljana pot, pa tudi table so narejene tako, da so zanimive (barvne fotografije), dostopne, razumljive (na nivoju 12 letnika) in vidne vsem obiskovalcem.

IV. USPOSABLJANJE ZA VODENJE V NARAVI IN INTERPRETACIJO NARAVE

4.1 Avstrija - Certificirani tečaj za vodnika po naravi in krajini

4.1.1 Izobraževanje za vodnika po naravi in krajini na Štajerskem

Izobraževanje za vodnika po naravi in krajini organizira LFI Steiermark - Ländliches Fortbildungsinstitut Steiermark (Deželni izobraževalni inštitut pri kmetijski zbornici), skupaj z Zvezo avstrijskih parkov.

LFI izvaja tečaje po enotnih učnih načrtih, skupaj z drugimi naravovarstvenimi organizacijami tudi v drugih avstrijskih deželah. Cilj tečaja je udeležencem podati osnovno metodološko znanje za uspešno načrtovanje in izvajanje prireditev na področju doživljajskega spoznavanja narave in krajine. Posamezni moduli praktičnega izobraževanja potekajo v različnih nacionalnih in naravnih parkih.

Ciljne skupine: Kmetje, prebivalci in zaposleni v avstrijskih naravnih parkih, ljudje, ki jih zanima narava.

Trajanje: 136 ur (5 modulov)

Pogoj za udeležbo: znanje iz prve pomoči (opravljen 16 urni tečaj v zadnjih 2 letih)

Izobraževalne vsebine:

- osnove in metode doživljajske pedagogike in okoljske didaktike,
- metode za razlaganje narave različnim ciljnim skupinam,
- prirodoslovne osnove za vodenje po naravi in krajini,
- načrtovanje in organizacija prireditev,
- razvoj ponudbe in marketing,
- komuniciranje in predstavljanje,
- ravnanje s skupinami,
- pravne osnove in vprašanja glede zavarovanj in davkov
- osnove gozdne pedagogike
- cilji in naloge naravnih in nacionalnih parkov,
- orientacija in meteorologija,
- tečaj zajema veliko število ekskurzij, na katerih udeleženci spoznajo posebne življenjske prostore in krajinske tipe, približa pa se jim tudi praksa doživljajske pedagogike.

Usposabljanje vodnikov v Avstriji.

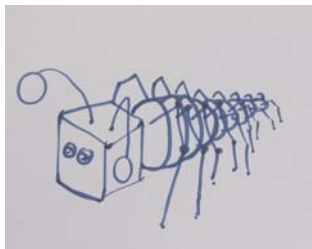

Življenjski prostori: doživljajske igrice in praktični primeri vodenja.

Pri praktičnih primerih vodenja se upoštevajo različne ciljne skupine (šolske skupine, družine, odrasli, itd.). Za težavne skupine mladostnikov obstaja posebno vodenje.

Življenjski prostori, ki so obravnavani:

- gozd
- voda
- travnik
- kulturna krajina
- barje

*Narisano po pripovedi opisa
neznane živali.*

Program vključuje tudi spoznavanje varstvenega območja, kjer poteka modul.

Zaključni izpit: tečajniki izdelajo pisno obliko vodenja; del vodenja, na izpitu v 20 minutah tudi izvedejo.

Certifikat: certifikat izda LFI. Predpogoj je pozitiven preizkus znanja, 80% udeležba na usposabljanju in predložitve potrdila o opravljenem tečaju iz prve pomoči.

Stroški: 865 EUR, v katero je všteto tudi prenočišče in prehrana. Tečaj subvencionira Evropska unija, kljub temu tečajniki plačajo 865 EUR.

Predavatelji: Organizatorji za posamezne teme izberejo predavatelje, s katerimi so skozi vsa leta vzpostavili dobro sodelovanje. Predavatelji se držijo učnega načrta in tem, izbiro oz. pripravo gradiv za udeležence jim prepustijo. Tako se gradivo po posameznih letih tudi delno razlikuje.

4.1.2 Izobraževanje za vodnika po naravi in krajini v Spodnji Avstriji

V Spodnji Avstriji uporabljajo enak učni načrt kot na Štajerskem, čeprav se po obliki razlikujeta. Za razliko od Štajerske v Spodnji Avstriji izobraževanje poteka vedno le v eni regiji, zato imajo udeleženci nižje stroške prevoza in nastanitve, saj stane celotno izobraževanje le € 390 po osebi.

Pogoj za udeležbo: znanje iz prve pomoči (opravljen 16 urni tečaj v zadnjih 2 letih).

Načrt izobraževanja

- metode razlaganja narave različnim ciljnim skupinam
- komunikacija, vodenje skupin, doživljajska pedagogika

- načrtovanje, razvoj in izvedba vodenja po naravi
- ekološka povezanost glavnih življenjskih okolij
- razvoj naše kulturne krajine in skupno učinkovanje kmetijstva, krajine in družbe
- okvirni pravni pogoji
- kartografija in orientacija na terenu
- izdelava zasnove za vodenja po naravi za določeno ciljno skupino in predstavitev pred strokovno komisijo

Tečaj se deli na posamezne sklope. Vsak sklop traja 1-2 dneva. Poudarek tečaja je na praksi, saj večino tečaja poteka na terenu. V spodnji tabeli je predstavljen primer urnika:

Datum	Vsebina
2008	
15. april	Nastanek krajine Waldviertel - uvod v tematiko, spoznavanje, pravila, protokoli, ekskurzija
16. april	Prebujanje narave - spoznavanje geofitov v območju Waldviertel
8. maj	Orientacija in vreme - branje kart, meteorologija, praktične vaje
9. maj	Posebnosti regije - projekti in njihova izvedba, suhi ekstenzivni travniki, priprava na konfliktni menedžment
29. maj	Ekskurzija na izbrana vodna telesa v območju Waldviertel s spoznavanjem ptic in rastlin
30. maj	Časovni menedžment - načrtovanje vodenj po naravi, ravnanje s skupinami - praktične vaje
23. junij	Spoznovanje poletne flore in favne
28. avgust	Bogastvo vrst v kulturni krajini - vpliv kmetijske rabe na vrstno raznolikost s pomočjo izbranih primerov
29. avgust	Varovanje narave - kako se varuje naravo, ukrepi varovanja narave v Spodnji Avstriji, projekti v zvezi varovanja narave - primeri za vajo
25. september	Doživljajska pedagogika Posredovanje narave na igriv način
26. september	Učne poti Katere možnosti ponujajo učne poti
6. november	Pravne osnove vodnikov po naravi Kje se pri vodenju po naravi srečam z zakoni, pravni položaj vodnikov po naravi (obrtno- in socialno zavarovanje).
7. november	Trženje Kako prodam vodenje po naravi
2009	
6. marec	Prepoznavanje rastlinskih brstov Kaj lahko pokažem pozimi
15. april	Vodenja, ki jih izvajajo udeleženci tečaja Udeleženci v majhnih skupinah pripravijo temo za vodenje in jo tudi izvedejo
23. april	Vodenja za zunanje skupine - preizkušeno vodenje z izbrano skupino (npr. mladina, starejši ljudje). Ekskurzija za pripravo na zaključek
30. april	Prezentacija zaključnih del, vodenje na terenu

4.2 Nemčija - certificirani tečaj za vodnika po naravi in krajini

Doživljanje in spoznavanje naravne in kulturne dediščine postaja vedno bolj pomemben motiv za obisk nekega območja. Zato je v interesu mnogih regij in tudi območij zavarovane narave, da obiskovalcem ponudijo doživljajsko vodenje po naravi. V ta namen potekajo v Nemčiji izobraževanja, kjer vodnike usposobijo, da na privlačen način posredujejo znanja o naravi in njenih procesih ter da v vodenje vključijo tudi lokalne kulturne in zgodovinske zanimivosti ter posebnosti.

Do leta 2005 so Naravni parki v Nemčiji sami razvijali in izvajali izobraževanja za vodnike po naravi in krajini. Leta 2005 je Zveza nemških parkov skupaj z organizacijo Bundesweite Arbeitskreis der staatlich getragenen Bildungsstätten im Natur- und Umweltschutz (BANU) razvila tečaj »Certificirani vodnik po naravi in krajini«. Pri razvoju so sodelovali še Bundesverband Naturwacht, Arbeitsgemeinschaft Natur- und Umweltbildung (ANU) in EUROPARC Deutschland. Razvili so pravilnik o tečaju in opravljanju izpitov ter dogovor o sodelovanju med posameznimi partnerji. Vodniki s certificiranim tečajem po naravi in krajini so predani ideji o varstvu naravne in kulturne dediščine in na tak način so organizirana in izpeljana tudi njihova vodenja. Idejo pa v tem smislu poizkušajo posredovati obiskovalcem.

Akademija BANU organizira in vodi izobraževanje v 13 deželah skupaj z akademijami za varstvo okolja. Med drugim te organizacije preko tečajev, delavnic in praktičnih prikazov posredujejo širok spekter znanj, ki sega od okoljske vzgoje, varstva vrst ter življenjskih prostorov, trajnostnega razvoja krajin do družbeno kulturnih vsebin.

Izobraževanje

BANU akademija, ki organizira in ponuja tečaj »Certificiran vodnik po naravi in krajini«, zagotavlja enotne standarde za vsebino izobraževanja, raven tečaja in njegov obseg. Tečaj je namenjen lokalnim prebivalcem, ki imajo s tem tečajem možnost ustvarjanja dodatnega zaslužka, ne gre pa za poklicno dejavnost. Vodnik po naravi in krajini je osnovni tečaj, ki pa ga je mogoče nadgraditi, npr. vodnik ujed, vodnik po zeliščnih gajih, vodnik po kulturni krajini, ipd. Nadaljevalni tečaji so zelo raznoliki in odvisni od regije.

Izobraževanje traja najmanj 70 ur, poudarek pa je namenjen osnovam in metodam botanike, zoologije, geologije, meteorologije, trženja, ipd. S tem znanjem so udeleženci tečaja sposobni sami pripraviti in organizirati vodenja ter doživljajske prireditve povezane z naravo. Svojo usposobljenost dokažejo na zaključnem izpitu. Ker tečaji potekajo po celotni Nemčiji, so vsebine prilagojene posamezni regiji, kjer poteka izobraževanje. Spoznavanju regij se daje večji poudarek zato, ker je bistveno, da bodoči vodniki vedo,

katere so posebnosti okolja v katerem delujejo, saj so povečini udeleženci domačini. Tudi predavatelji naj bi bili iz iste regije, tako da se med njimi in udeleženci tečaja ustvarijo prijateljske vezi, ki so pomembne tudi za nadaljnje sodelovanje.

Izraz »Certificiran vodnik/ca po naravi in krajini« je zaščiten pri nemškem uradu za patente in znamke. Naziv lahko podeli samo Bundesweite Arbeitskreis der staatlich getragenen Bildungsstätten im Natur- und Umweltschutz (BANU).

Cilji

Udeleženci izobraževanja pridobijo osnovno znanje o nastanku narave in krajine v določeni regiji, prirodoslovne osnove, obravnavajo vpliv človeka na krajino v preteklosti in sedanjosti, obravnavajo osnove komunikacije in metode posredovanja različnih znanj o naravi in krajini ter pravne podlage kot tudi osnove vodenja kot samostojne dejavnosti.

Izbor udeležencev izobraževanja

Prijava na izobraževanje na BANU akademijo oziroma na eno izmed pooblaščenih organizacij je pisna. Število je zaradi prostora in metod predavanj omejeno na 24 udeležencev. V primeru prevelikega števila prijav se izvede izbor. Prednost imajo udeleženci, ki:

- imajo znanja in sposobnosti, ki so jih pridobili s prakso ali izobraževanjem na področju varstva narave in urejanja krajine, kmetijstva, gozdarstva, biologije, ekologije, geografije, zgodovine države, domoznanstva, itd.
- imajo znanja in sposobnosti, ki so jih pridobili s prakso ali izobraževanjem na področju animacije skupin odraslih, otrok in mladostnikov
- delujejo na področju varstva narave in urejanja krajine, na področju vodenj, organizacije ekskurzij in izletov, kmetijskem, gozdarskem ali kulturnem področju.

Izbrani so kandidati, ki izpolnjujejo več meril, šteje se tudi znanje dialektov in tujih jezikov. Postopek izbire kandidatov mora biti pregleden, izbrani kandidati morajo izhajati iz regije, v kateri se odvija izobraževanje oziroma biti z njo na nek način povezani. Število moških in ženskih udeležencev izobraževanja naj bi bilo praviloma enako.

Potek, obseg in vsebina izobraževanja

Izobraževanje za vodnika po naravi in krajini obsega 70 ur, od tega je predavanjem namenjeno 66 enot, 4 enote pa so namenjene organizaciji in pripravi na izpit. Metode učenja so skupinsko in projektno delo, ekskurzije, delo na terenu, obdelava posameznih tem ter njihova predstavitev. Udeleženci morajo predložiti potrdilo o opravljenem tečaju prve pomoči.

Izobraževanje je razdeljeno na 3 dele - prva dva dela potekata ob koncu tedna, tretji del

pa je traja ves teden. V prvem delu se obravnavata temi« Prirodoslovne značilnosti regije ter Človek-kultura-krajina«, drugi del pa je posvečen »Komunikaciji in didaktiki vodenja«. Med prvim in drugim delom izobraževanja se udeleženci formirajo v krožke, kjer bolj podrobno obdelajo naslednje vsebine:

- varstvo narave in urejanje krajine
- kultura in običaji
- zgodovina regije
- regionalna raba prostora in gospodarstvo

Rezultate skupinskega dela v krožkih predstavijo v tretjem delu. Pisni izdelki so na razpolago ostalim udeležencem. V tem delu na praktičnih primerih obravnavajo tudi temo »Pravo in trženje«. Premor med prvim in drugim delom izobraževanja naj bi trajal en mesec, med drugim in tretjim delom pa dva do tri mesece, da skupine uspejo pripraviti svoje izdelke, posamezniki pa pisni del konkretnega vodenja. Udeleženci dobijo mapo z učnim gradivom.

Obvezne teme izobraževanja so predstavljene v nadaljevanju. Nadgradnja izobraževanja pa se prilagodi potrebam udeležencev. Udeleženci morajo predložiti dokument o opravljenem tečaju iz prve pomoči.

1. Prirodoslovne osnove regije (16 ur)

1.1 Naravni prostori (8 ur)

- Zgodovina nastanka in geologija
- Podnebje in vegetacije
- Kulturno pogojeni ekosistemi regije

1.2 Osnove ekologije (8 ur)

- Struktura in funkcionalnost ekosistemov
- Izbrane rastlinske vrste in njihovi habitati v regiji
- Izbrane živalske vrste in njihovi habitati v regiji

2. Človek - kultura - krajina (17 ur)

2.1 Osnovne značilnosti regionalne preteklosti (4 ure)

- Razvoj kulturne krajine
- Oblika naselij in tipi zgradb

2.2 Kmetijstvo in gozdarstvo (4 ure)

- Pogledi na kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo, oblike gospodarjenja
- Kmetijstvo in gozdarstvo v povezavi z drugimi uporabniki prostora in družbenimi zahtevami
- Trajnostna raba zemljišč v smislu Agende 21

2.3 Razvoj regionalnega gospodarstva (3 ure)

- Rokodelstvo in industrija
- Trgovina, promet in storitev
- Turizem

2.4 Osnove varovanja narave in urejanje krajine (4 ure)

- Regionalni in prekoregionalni zgledi
- Pogodbno varstvo narave in programi za kulturno krajino
- Varstvo narave in krajine na licu mesta
- Trajnostni razvoj krajine in regionalni razvoj
- Varstvo narave na evropski in mednarodni ravni: Natura 2000 ipd.

2.5 Regionalne kulture (2 uri)

- Regija v literaturi, slikarstvu in ljudski umetnosti
- Regionalne šege in glasba
- Domovina in regionalna identiteta

3. Komunikacija in didaktika vodenja (21 ur)

3.1 Komunikacija (8 ur)

- Osnove komunikacije
- Praktične izkušnje v naravi

3.2 Didaktika vodenja vključno s predstavitvijo tehnik (13 ur)

- Osnove okoljske in doživljajske pedagogike
- Obdelava vodilnih smernic in tematskih vsebin
- Analiza pričakovanj in potreb udeležencev
- Predstavitev tehnik vodenj
- Formiranje skupine obiskovalcev in vzpostavitev pravil vodenja na terenu
- Povezava vsebin izobraževanj z življenjskim okoljem udeležencev
- Smiselna uporaba pripomočkov na terenu
- Premostitev motenj in ovir
- Vloga vodnika in sprejemanje informacij udeležencev v skupini

4. Pravo in trženje (12 ur)

4.1 Osnovne značilnosti organizacij in pravne podlage varstva narave (4 ure)

- Temelji naravovarstvenega prava in kategorije zavarovanih območij
- Kartiranje varovanih območij narave in krajinsko načrtovanje

4.2 Poslovna ekonomika (3 ure)

- Kalkulacije ponudb, davki, honorarji
- Odgovornosti pri vodenju po naravi in krajini
- Samoorganizacija in povezovanje

4.3 Možnosti trženja vodenja po naravi in krajini (5 ur)

- Ponudniki in partnerji izobraževanj
- Razvoj turističnih produktov v regiji
- Stiki z javnostjo in promocija

Pristop k izpitu

Pogoj za pristop k izpitu je dokazilo o udeležbi na izobraževanju »Certificiran vodnik po naravi in krajini«, ki ga izvaja akademija BANU oziroma ena izmed njenih partnerskih organizacij. Izostanek od predavanj ne sme presegati 20% od celotnega fonda ur namenjenih za izobraževanje.

Razdelitev in vsebina izpita

Izpit je razdeljen na tri dele:

1. Pisni del, v katerem se preverja znanje o naravi, krajini in regiji.
2. Pisni izdelek v obliki pripravljenega vodenja, ki služi kot dokazilo, da je udeleženec izobraževanja sposoben informacije in doživljajsko vodenje prilagoditi različnim ciljnim skupinam.
3. Vodenje, v katerem tečajnik v dialogu in v povezavi z življenjskimi izkušnjami obiskovalcev, posreduje pridobljeno znanje o naravnih in krajinskih posebnostih regije.

Pozitivna ocena izpita in ponavljanje

Za uspešno opravljen izpit je potrebno pridobiti pozitivno oceno pri vseh treh delih. Neuspešno opravljen del izpita lahko tečajniki enkrat ponavljajo. Kraj in termin določi BANU.

Veljavnost certifikata in cena izobraževanja

Veljavnost certifikata je 5 let. V tem času se morajo vodniki enkrat na leto udeležiti izpopolnjevanja, opraviti pa morajo tudi 2 hospitaciji, ki poteka v BANU ustanovah oziroma v pooblaščenih partnerskih organizacijah. Vsa dokazila o izpopolnjevanjih in hospitacijah, ki jih vodi tudi BANU, vnašajo v poseben dnevnik, na podlagi katerega se jim podaljša veljavnost certifikata. Le ta se jim ne podaljša oziroma lahko odvzame, če se ne udeležujejo izobraževanj, če kršijo cilje varstva narave ali storijo kazensko pravni prekršek v zvezi s svojim delom kot vodniki po naravi in krajini. Izobraževanje za »Certificiranega vodnika po naravi in krajini« stane okoli 350 EUR in je odvisno od števila udeležencev, subvencij, itd. Prehrana in nastanitev nista vključeni v ceno izobraževanja. Preverjanje znanja stane še dodatnih 50 EUR. Račun se lahko vključi v davčno olajšavo.

Za več informacij glej www.banu-akademien.de ali

http://www.naturparke.de/naturparke_naturundlandschaftsfuehrer.php

4.3 Izobraževanje v drugih državah

V projektu smo preko spletnih strani poiskali tudi nekaj informacij o praksi v drugih evropskih državah. Kot je bilo moč ugotoviti, se parki deloma povezujejo v krovne organizacije na nacionalni ravni, več parkov pa je vključenih v krovne organizacije na evropski ravni. Tudi z vidika usposabljanja je malo držav, ki bi imele za interpretacijo narave enotne certificirane programe. Veliko izobraževanja na tem področju poteka na ravni posameznih organizacij ali preko projektov, konferenc, ipd. Več tradicije usposabljanja je na področju interpretacije kulturne dediščine.

Posebej predstavljamo zanimiv primer Danske (glej www.natur-vejleder.dk).

Usposabljanje interpretatorjev narave na Danskem poteka preko organizacije danskih interpretatorjev Danish Nature Interpretation Service, ki v mrežo povezuje 250 interpretatorjev, zagotavlja sekretariat ter izobraževanje in usposabljanje. Interpretatorji letno pripravijo več kot 25.000 dogodkov z več kot 800.000 udeleženci. Zaposleni so v državnih institucijah, v regionalnih ali lokalnih administrativnih enotah, muzejih in okoljevarstvenih organizacijah, vsi pa so povezani v krovni organizaciji.

Danish Nature Interpretation Service ponuja osnovno izobraževanje osebam, ki so zaposlene kot interpretatorji narave in ki precejšen del svojega delovnega časa namenjajo interpretaciji narave.

Usposabljanje je praktično in izhaja iz interpretatorjevih lastnih izkušenj, znanj in sposobnosti in tako povečuje sposobnosti profesionalne interpretacije. Poudarek je na zagotavljanju interpretatorjeve fleksibilnosti pri soočanju z različnimi situacijami, pedagoškemu vpogledu in sposobnosti izražanja in delovanja ne sebi lasten način.

Usposabljanje poteka v obdobju 20 mesecev, kjer udeleženci najprej obiskujejo 10 dnevni tečaj, potem pa še vsakih 6 mesecev 5 dnevni tečaj. Med posameznimi tečaji udeleženci pripravljajo različne naloge, ki so del njihovega vsakdanjega dela. 174 delovnih ur je namenjenih za študijske obveznosti.

S sprejemom interpretatorja na usposabljanje tako oseba kot njegov delodajalec postaneta pridružena člana Nature Interpreter Service in imata pravico uporabljati logotip organizacije ter od takrat dalje tudi prejemata materiale te organizacije.

Po opravljenem osnovnem usposabljanju sledi vrsta tečajev in možnosti za udeležbo na delavnicah, tematskih dnevih, konferencah, ipd. Izobraževanje je za interpretatorja in njegovo organizacijo brezplačno.

V. POVZETEK IN PRIPOROČILA ZA RAZVOJ PROGRAMA USPOSABLJANJA

Skupna značilnost parkov je usmerjenost v ohranjanje in varovanje narave, pri čemer ima pomembno vlogo tudi trajnostni regionalni razvoj. Ena od primarnih nalog parkov je izobraževanje in osveščanje. Interpretacija narave je njen pomemben del. Obe partnerski državi imata pomembne izkušnje tako na področju organiziranosti parkov v krovne organizacije kot tudi na področju spodbujanja razvoja kakovostne ponudbe parkov, promocije ponudbe in seveda zagotavljanja ustrezne usposobljenosti vodnikov. Pristopi k usposabljanju vodnikov se od države do države razlikujejo. V nekaterih državah se vodniki povezujejo v združenja, katerih naloga je med drugim tudi zagotavljanje dostopnosti do gradiv, organiziranje usposabljanj, promocija dejavnosti interpretatorjev. Drugje vodilno nalogo prevzemajo organizacije parkov. Nekaj primerov držav je, kjer so uspeli programe usposabljanja vodnikov v naravi oz. Interpretatorje v naravi tudi certificirati in s tem zagotoviti enoten standard znanj in usposobljenosti.

V obeh partnerskih državah je razvit certificiran sistem usposabljanja vodnikov po naravi in kulturni krajini. V Avstriji poteka že več let, v Nemčiji pa od leta 2005. V Avstriji je organizator usposabljanj v vseh deželah LFI skupaj z regionalnim partnerjem, v Nemčiji pa BANU Akademija. Po obravnavnih sklopih in temah sta si programa precej podobna, po trajanju pa se razlikujeta. Medtem ko v Avstriji udeleženci 5 modulov opravijo v 136 urah, osnovni program v Nemčiji obsega 70 ur, mogoče pa ga je nadgraditi s specialnimi vsebinami. V Nemčiji je nekoliko večji poudarek namenje temam, ki so po vsebini neposredno vezane na konkretno regijo in njeno gospodarstvo, v kateri se usposabljanje odvija. To pomeni, da se tudi od bodočih vodnikov pričakuje, da bodo vodenje opravljali v regiji, v kateri so se usposabljali.

Pri obeh oblikah izobraževanja je pogoj za udeležbo opravljen izpit iz prve pomoči, nemški sistem opredeljuje še dodatna merila v primeru večjega števila udeležencev. Oba sistema v prvi vrsti vključujeta v izobraževanje lokalno prebivalstvo, torej ljudem, ki na območju parkov živijo, delajo ali so z njimi povezani in jim vodenje oz. interpretacija lahko pomeni dodatni vir dohodka. V tem se ta dva programa bistveno razlikujeta od primera Danske, kjer je usposabljanje namenjeno prvenstveno zaposlenemu osebju, pri katerih interpretacija narave pomeni precejšen del redne zaposlitve.

Izvedba usposabljanja poteka v obeh obravnavanih primerih v obliki predavanj, z veliko praktičnimi primeri in vajami. Udeleženci del nalog opravijo tudi individualno doma ali v skupinah. Del zaključnega izpita je pisni del ter priprava in izvedba praktičnega vodenja. Nemčija trajanje licence omejuje na 5 let, prav tako so vodniki dolžni opravljati hospitacije in s tem podaljševati status. Certifikat je možno tudi odvzeti.

Pri razvoju učnega načrta in vsebin posameznih modulov ter načinu izvajanja programa usposabljanja interpretatorjev narave velja razmisliti zlasti o naslednjih vidikih:

- **Profil udeležencev usposabljanj in potrebna predznanja**

Tudi v Sloveniji je pričakovati podobno strukturo udeležencev usposabljanj kot v partnerskih državah. Torej ne le osebe iz organizacij parkov, temveč v veliko večji meri še zaposlene iz drugih organizacij, ki prav tako kreirajo ponudbo interpretacije narave ter posameznikov, ki so na področju osveščanja in usposabljanja o varovanju narave aktivni kot prostovoljci oz. člani različnih nevladnih organizacij, društev, ipd. Pomembna naloga vseh, ki bodo aktivni pri razvoju in implementaciji tega programa, pa bo v motiviranju in aktiviranju prav lokalnega prebivalstva in omogočanju ustvarjanja dodatnega dohodka in bolj kakovostne ponudbe na zavarovanih območjih narave.

Ob upoštevanju raznolike strukture potencialnih udeležencev vsaj v začetni fazi razvoja tega programa v Sloveniji ni primerno zaostrovati vstopnih pogojev za udeležbo na usposabljanju. Opredeliti je potrebno minimalne pogoje, ki se tako kot v partnerskih državah tičejo znanj v zvezi z nudenjem prve pomoči, ostale sposobnosti in znanja pa je smiselno navajati kot zaželjena, npr. izkušnje z vodenjem oz. z delom z različnimi ciljnim skupinami, poznavanje specifičnih strokovnih vsebin s področja narave, krajine oz. varovanja zdravja, komunikacijske spretnosti, ipd. V primeru nadaljnjega razvoja bolj specializiranih usposabljanj za posamezno področje interpretacije je možno vstopne pogoje nekoliko bolj podrobneje opredeliti v smislu izkušenj oz. referenc na področju posamezne oblike specializacije skupaj z uspešno opravljenim osnovnim usposabljanjem, ki naj zagotavlja minimalni splošni standard znanj oz. usposobljenosti.

Za nabor trenerjev je potrebno opredeliti minimalne zahteve (npr. izkušnje z vodenjem ali usposabljanjem, komunikacijske spretnosti, ipd.).

- **Vsebine usposabljanj**

Namen programa usposabljanja naj bi v prvi vrsti udeležencem zagotovil osnovno, minimalno zahtevano usposobljenost, s katero bodo v nadaljevanju lahko bolj kakovostno opravljali vodenje in interpretacijo narave ter se nadalje izpopolnjevali. Glede na prepoznane potrebe po bolj poglobljenih vsebinah na področju vodenja v naravi za osebe s posebnimi potrebami in vnašanju tem o pomenu lastne odgovornosti za zdravje v vseh treh sodelujočih partnerskih državah že v fazi priprave tega projekta, priporočamo, da se ta del vsebin oblikuje kot posebni modul, ki se lahko izvaja samostojno in pomeni nadgradnjo ostalim vsebinam oz. modulom.

Vsebinsko naj bi usposabljanje pokrivalo naslednje sklope:

- **uvod v interpretacijo in njen pomen** za ohranjanje narave in spodbujanje trajnostnega razvoja zavarovanih območij narave, vloga in poslanstvo interpretatorja narave
- **prirodoslovne osnove za vodenje po naravi in krajini** (naravni prostori, ekologija, osnovne in zaščitene živalske in rastlinske vrste, orientacija, meteorologija)
- **osnovni predpisi** o ohranjanju narave ter naloge in cilji nacionalnih, regionalnih in krajinskih parkov, aktivnosti varstva narave
- **osnove doživljajskega vodenja in interpretacije ter prilagajanje ciljnim skupinam** (metode, značilnosti ciljnih skupin, pričakovanja udeležencev, delo s skupinami, obladovanje konfliktov,...)
- **načrtovanje interpretativnega vodenja - produkti in programi** (razvoj tem, načrti, didaktični pripomočki, vključevanje lokalnih virov, ponudnikov, lokalnih posebnosti, evalvacija...)
- **osnove promocije in trženje** (oblike posrednega in neposrednega trženja, promocije, povezovanje)
- **pravni vidiki vodenja** (zakonodaja, ki opredeljuje vodenje v Sloveniji, zavarovanja in odgovornosti)
- **interpretacija narave za osebe s posebnimi potrebami** (potrebe in zahteve, specifik v primerjavi z drugimi ciljnim skupinami, potrebne prilagoditve)
- **vidiki zdravja in interpretacija narave** (pomen in možnosti za vključevanje tem zdravja v programe interpretacije)

Navedene teme bodo imele različne nivoje poglobljenosti, pri čemer je smiselno nekoliko večji poudarek nameniti temam, ki so neposredno povezane z veščinami interpretacije narave in razvojem produktov in programov ter neposrednega dela s ciljno skupino. Teme v povezavi s konkretnimi znanji o naravi in krajini sami je priporočljivo zastaviti na način, ki bo udeležencem posredoval osnovna potrebna znanja, predvsem pa usposobljenost za to, da bodo znali poiskati dodatne vire glede na posebnosti posameznega območja in da bodo znali strokovno znanje prilagoditi ravni ciljne skupine.

Ko pa gre za usposabljanje trenerjev, bo poudarek na posredovanju teh vsebin in znanj bodočim interpretatorjem. Ob zgornjih vsebinah bo torej več časa namenjenega tudi osnovam učenja odraslih in pa podrobnemu načrtovanju usposabljanja in evalvacije.

▪ **Metode izvedbe**

V osnovi naj bi usposabljanje interpretatorjev narave potekalo čimbolj praktično s poudarkom na izmenjavi izkušenj. Teoretični del v obliki predavanj je potrebno vključevati na način, da bo udeležencem zagotovil osnovni vpogled, ki ga je mogoče kar v največji meri

preiskusiti na praktičnih primerih. V kolikor pogoji dopuščajo, naj bi usposabljanje potekalo v različnih okoljih, tako da bi udeleženci lahko v živo spoznali značilnosti posameznih življenjskih prostorov, krajinskih tipov in pa obstoječe ponudbe na posameznih območjih (primere dobrih praks). Časovno ga je smiselno načrtovati tako, da je teme, ki so neposredno vezane na naravo, mogoče tudi dejansko spremljati v naravi sami v različnih letnih časih. Usposabljanje samo naj bi kot svoj vzporedni cilj sledilo tudi spodbujanju skupinskega dela in duha ter mreženja.

Z vidika strukture celotnega izvajanja naj bi usposabljanje potekalo kot:

- skupni del usposabljanja (predavanje, delavnice)
- individualno ali skupinsko delo doma
- preverjanje znanja.

Da bi udeleženci lahko kakovostno sodelovali v procesu usposabljanja, je pomembna njihova prisotnost na skupinskih usposabljanjih, zato je smiselno predpisati tudi minimalno zahtevano prisotnost (npr. 80%).

Enake metode kot zgoraj navedene se smiselno uporabijo tudi za usposabljanje trenerjev.

▪ **Gradiva**

Gradivo za usposabljanje udeležencev je smiselno oblikovati v obliki priročnika, ki bo uporaben tudi po zaključku usposabljanja in ga bo udeleženec lahko sam dopolnjeval z novimi gradivi.

Sicer pa naj bi osnovno gradivo za udeležence pripravili kot sklop kratkih teoretičnih vsebin, prikaza praktičnih primerov oz. dobrih praks in vprašanj ali vaj za utrjevanje znanja. Na koncu posameznih vsebin je dobrodošlo navesti tudi dodatno literaturo ali spletne strani.

Gradivo za trenerje naj bi vsebovalo praktični del o učenju odraslih in načrtovanju ter vrednotenju usposabljanja skupno s primerom načrta usposabljanja in evalvacije za vse module.

▪ **Preverjanje znanj**

Glede na osnovni namen, da naj usposabljanje udeležencem zagotovi nek minimalni standard znanj in usposobljenost, je seveda smiselno opredeliti tudi merila, kdaj je ta standard dosežen. Zato menimo, da je preverjanje znanj sestavni del usposabljanja in da torej samo udeležba na usposabljanju ni zadostni pogoj. Preverjanje naj bi vsebovalo teoretični in praktični del s konkretno pripravo in izvedbo vodenja.

- **Trajnostni vidiki in umestitev v sistem**

Z vidika Slovenije je zelo pomembna umestitev programa usposabljanja v konkretne okvire. Samo občasna implementacija ne bo dosegla pričakovanih vplivov v smislu izboljšanja kakovosti vodenja in ponudbe. Skupaj z deležniki je potrebno zagotoviti pogoje, ki bodo zagotavljali redno izvajanje, evalvacijo in nadaljni razvoj programa na eni strani, na drugi pa udeležencem usposabljanj priznanje usposobljenosti in kvalifikacije, ki jih bo pozicionirala na trgu.

VI. SUMMARY AND RECOMMENDATIONS FOR TRAINING PROGRAMME DEVELOPMENT

Nature protection and preservation is a common characteristic of nature and landscape parks whereby sustainable regional development also plays an important role. Education and awareness raise is one of the primary functions of parks. Nature interpretation is its integrative part. Both project partner countries have gained valuable experience in organising nature parks under umbrella organisation, encouraging quality of the park offers, its promotion and ensuring adequate competence of nature park guides. Approaches to training differ from country to country. In some countries the guides establish their own associations, which provide its members with relevant materials organise trainings and promote interpreters' activities. In other countries the leading role is taken on by the park organisations. Some countries have succeeded in certifying trainings for nature guides or nature interpreters, which enables achievement of a common standard of knowledge and competence.

In both project partner countries a certified training of nature and landscape guide exists. In Austria it has been available for many years, in Germany since 2005. Training organiser in Austria is the LFI in cooperation with regional partners, in Germany the training is organised by the BANU Academy. With regards to training contents both training programmes are similar, while they differ in their length. In Austria the participants take part in 5 modules (136 hours), while in Germany the basic training is organised in 70-hour course with possibility to continue training in specialised contents. Germany puts more attention to topics, which are directly connected to the regional specifics and economy of the regions in which training is taking place. This also reflects the expectation that a trained guide is going to do his/her jobs in the region in which they were trained.

Both countries require proof of first aid competence as condition for participation in training. German system has also developed additional selection criteria in case that more persons apply as it is possible to include in a group. Both countries primarily aim to include in training local people who live in the region and could generate additional income from nature guiding and interpretation. In this aspect the two approaches essentially differ from the Danish one, which offers the training primarily to the employed personnel with nature interpretation being their primary or major part of job.

The training in both countries is a mixture of lectures and many concrete examples and exercises. The trainees do part of the work individually at home or in smaller groups. The examination consists of written part, development of a guiding contents and its practical performance.

In Germany the nature and landscape guide licence is awarded for a period of 5 years and the guides have to regularly prove their status. The licence can also be taken away.

The following aspects should be considered for curricula and module contents development and implementing the training:

- **Participants' profile and training entry requirements**

In Slovenia, a similar structure of training participants as in partner countries is to be expected, i.e. not only personnel of park organisations, but also personnel of other organisations acting in development and implementing nature interpretation programmes, and individuals, who are active members of associations or volunteers in promotion and raise of awareness regarding nature protection. An important task of all involved in development and implementation of this training shall be in motivating and activating local residents to identify opportunities and possibilities for income generation on the basis of development of complementary offer in nature protected areas.

Taking into account the variety of the potential participants' structure at least in the inception phase it is not recommended to define high entry conditions for participation in training. The minimum requirements have to be established regarding the first aid competence as it is the practice of the partner countries, all other requirements should be stated as welcome or desirable, such as experience in guiding or work with target groups, specific professional knowledge in nature, landscape of health care, communications skills, etc. In case that training programme shall be further developed for specific contents of interpretation, the entry conditions for training could be specified in more detail in the sense of experience or references in the field of specialisation concerned. Successful accomplishment of this basis training could be required to ensure the minimum general standard of knowledge and competence.

For the pool of trainers, minimum requirements should be defined (e.g. experience in guiding and training, communication skills, etc.).

- **Training contents**

The primary purpose of the training programme is to give participants minimum common knowledge and competence, which will allow them to perform high quality of guiding and nature interpretation and further improvement. Considering the need for more insight in topics related to nature interpretation for persons with special needs and importance of one's own responsibility for health condition, which were identified in all participating countries already in the project planning phase, it is recommended to develop a separate module that can be conducted separately us upgrade of other contents/modules.

The training programme should cover the following contents:

- **Introduction to interpretation and its importance** for nature preservation and promotion of sustainable development of nature protected areas, the role and mission of nature interpreter;
- **Basic of nature and landscape science for nature and landscape guiding** (living space, ecology, flora and fauna, orientation, meteorology)
- **Basics of nature protection legislation**, functions and tasks of national, regional and landscape parks, nature protection activities
- **Basics of experiential guiding and interpretation**, adapting to specific of target groups (methods, target group characteristics, participant's expectations, working with groups, resolving conflicts, etc.)
- **Planning interpretative guiding** - products and programmes (theme selection, planning, accessories, inclusion of local resources and features, involving local providers, evaluating performance...)
- **Basics of promotion and marketing** (direct and indirect marketing, promotion, networking and cooperation)
- **Legal aspects of guiding** (legislation on guiding in Slovenia, insurance and liability)
- **Interpreting nature for people with special needs** (needs, specifics, requirements)
- **Health and interpreting nature** (importance and possibilities of inclusion of health topics in interpretation programmes).

The above topics shall have different levels of details. It makes sense to focus in more details to the topics which are directly related to nature interpretation skills, programme and product development and dealing with target groups. Topics related to concrete knowledge of nature and landscape should be designed in such a way that basics shall be covered by the training programme and that participants shall be able to find additional resources about specific of areas concerned themselves and that they will be able to transfer that knowledge to the level understandable to the target group concerned.

As for the training of trainers, the focus shall be on how to pass on these contents to the future interpreters. In addition to the above, more focus shall be devoted on skills for adult learning and planning the training and its evaluation.

- **Methods of implementing training**

Basically, the training of nature interpreters should be conducted as practically as possible allowing also exchange of experience. Theoretical parts in the form of lectures should be included in order to allow trainees to have a basic insight that could be easily applied in concrete examples. In case the financial and organisational circumstances allow, the

training should be conducted in different environments so that trainees will be able to get familiar with different ecosystems and landscapes and with practice of nature interpretation and nature guiding in the area concerned. Time wise the training should be planned in a way that nature related topics are addressed at different seasons, when possible. In parallel, the training should pursue additional objectives: promotion of team spirit and networking.

The entire training should be implemented as:

- Face to face training of the whole group of trainees (lectures, workshops)
- Home based individual or team work
- Examination.

To ensure quality of training for the trainees, regular attendance of face to face training is of great importance. It makes sense to define the minimum level of attendance required (e.g. 80 %).

The same methods shall apply also for the training of future trainers.

- **Training materials**

Training materials for trainees should be designed as manual, which can be used after completion of the training and upgraded with additional contents, materials etc by the trainee him/herself.

Basically the training material should contain theoretical contents, practical examples or good practice, and questions/exercises to strengthen the knowledge. At the end of each section it is welcome to provide trainee with additional literature or resources.

The training material for the trainers should contain a practical section on adult learning and planning and evaluating training with an example of a training and evaluation plan for all modules.

- **Examination**

According to the purpose of the training, i.e. to ensure a common minimum standard and competence of trainers, it makes sense to define criteria when that standard is achieved. Examination should therefore be an integral part of the training. Only attendance of the training is not sufficient. Examination should consist of theoretical and practical part, the latter including planning and conducting interpretative guiding.

- **Sustainability and placement in the system**

For Slovenia it is important to secure sustainability of the programme. Occasional implementation only will not fully contribute to the expected impacts on improvement of the quality of guiding and its offer. In cooperation with stakeholders the conditions for regular training implementation and further development should be ensured. On the other hand it is necessary to certify the knowledge and competence acquired by trainees and to support their market position.

VII. UPORABNE SPLETNE STRANI

Association of Austrian Nature Parks
www.naturparke.at

Association of German Nature Parks
www.naturparke.de

European Parks
www.european-parks.org

Europarc Federation
www.europarc.org

Scottish Interpretation Network
www.scotinterpnet.org.uk

Danish Nature Interpretation Service
www.natur-vejleder.dk

National Association for Interpretation (ZDA)
www.interpnet.com/

Association for heritage interpretation (Velika Britanija)
www.heritage-interpretation.org.uk/

Interpretation Canada
www.interpcan.ca/

Interpretation Australia Association
www.interpretationaustralia.asn.au/index.htm

Savannah-guides
www.savannah-guides.com.au/

Ministrstvo RS za okolje in prostor / Interpretacija
www.interpretacija.si

